

Voorzitter

6°. de volgende geschriften:

een, van het bestuur van het Landbouwschap, te 's-Gravenhage, met betrekking tot het door de Regering gevoerde melk-prijsbeleid;

een, van H. Oosterheerd, te Rotterdam, betreffende winning van energie door middel van getijbeweging van de Oosterschelde;

een, van de Raad van Leraren bij het Voorbereidend Hoger- en Middelbaar Onderwijs, te Amsterdam, ten geleide van een afschrift van een aan de Ministerraad gezonden adres betreffende het tekort aan schoolgebouwen.

Deze geschriften zullen worden nedergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden;

7°. de volgende boekwerken en geschriften:

van burgemeester en wethouders van Haarlem: Rapport, uitgebracht door de commissie van initiatief tot onderzoek en bevordering van het nijverheidsonderwijs aan minderbegaafden te Haarlem;

Rede, uitgesproken door de Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Friesland te Leeuwarden;

Nieuwjaarsrede, uitgesproken in de vergadering van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Noordelijk Noordbrabant, op 9 januari 1956, door de voorzitter, de heer J. W. van Heesbeen;

van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen: De loonpolitiek op de helling (Redevoeringen, uitgesproken op het buitengewoon looncongres van het N.V.V., op 17 december 1955, te Amsterdam;

Handelingen en bijlagen van de vergaderingen van de Generale Synode der Nederlandse Hervormde Kerk, ten jare 1951/1952;

Jaarverslag 1955 van de Commissie Vergunningen Personenvervoer;

Notulen van de eerste gewone zitting der Staten van Overijssel van het jaar 1955;

Verslag over 1944 van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zeeuwsch-Vlaanderen, te Terneuzen;

van het Landbouw-Economisch Instituut: Het gemengde bedrijf op zandgrond, produktiekosten van granen en aardappelen en financiële resultaten van het gemengd bedrijf; voorcalculatie 1955/56;

van Mr. J. L. M. Elders en Drs. A. W. H. J. Quaedvlieg: Conservatisme en progressiviteit. (Van de Schrijvers.) (Overdruk uit Katholiek Staatkundig Maandschrift, december 1955);

Notulen van de Provinciale Staten van Zeeland, 1954, tweede gewone zitting.

Deze boekwerken en geschriften zullen worden geplaatst in de boekrij der Kamer.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van de Werkloosheidswet (Reservering vacatiegelden en aanspraken seizoenarbeiders) (3790)**.

(Zie deel III, 21ste vergadering.)

Aan de orde is de behandeling van de **interpellatie** van de heer **Gerretson** met betrekking tot een z.i. onjuist antwoord der Regering op een vraag uit de Kamer nopens een niet geheime, nochtans niet-overgelegde overeenkomst, de Deltawateren belangende, tot het houden van welke interpellatie verlof is verleend in de vergadering van 21 december 1955.

De heer **Gerretson**: Mijnheer de Voorzitter! Tot mijn leedwezen moet ik constateren, dat de Minister, tot wie de Kamer deze interpellatie richt, bij de behandeling daarvan niet aanwezig is.

Gerretson

Ik moge dan aanvangen met een woord van dank aan u, Mijnheer de Voorzitter, en aan de Kamer, die, ondanks mijn uit zucht naar bondigheid aanvankelijk wat al te sobere toelichting, deze interpellatie wel hebt willen bevorderen en toestaan. Het smart mij, dat ik, ondanks een folio additionele toelichting (*Handelingen Eerste Kamer 1954/1955*, blz. 100), een onzer leden nog niet heb kunnen duidelijk maken „waarover deze interpellatie zal gaan” (*Handelingen Eerste Kamer 1954/1955*, blz. 101). Het gaat dan ook over zes complicaties!

Om thans korthed en klaarheid te kunnen verenigen, heb ik, met uw toestemming, Mijnheer de Voorzitter, de wijdploegige teksten, waarvan sprake, doen rondelen. Mag ik, vóór ik aanvang, even de stemvork doen klinken? Bij het verlangen van inlichting van de Regering krachtens artikel 104, tweede lid, der Grondwet is het de Kamer, die interpelleert; daaraan gedachtig, beperk ik mijn interpellatie tot de beide punten, die de gehele Kamer aangaan. Het gaat bij deze interpellatie niet tegen de Regering of een harer leden, maar vóór het recht der Kamer op het ontvangen van juiste inlichting en vóór haar plicht toe te zien op de loyale uitvoering der Grondwet.

Ter oriëntatie herinner ik voorts, dat er sprake is van de Technische Scheldecmissie (vulgo Technische Commissie), tot de vorming van welke is besloten tijdens de Luxemburgse Benelux-conferentie op 29, 30 en 31 januari 1948; zij is ingesteld op 18 november d.a.v. te Brussel; de Nederlandse delegatie bestond uit Waterstaatsambtenaren. Haar bevoegdheden beperkten zich aanvankelijk, zoals ook logisch is, tot „studies betreffende deze rivier”, t.w. de conventionele Westerschelde.

Thans de interpellatie!

In het 15 april 1955 gedagtekende eindverslag van onze Kamer over hoofdstuk III der begroting voor 1955 hebben „enige leden” de aandacht gevestigd op een bericht in de „Nieuwe Rotterdamse Courant” van 30 maart d.a.v. omtrent een mededeling, de vorige dag door Minister Van Oudenhove in de Belgische Kamer der Volksvertegenwoordigers gedaan. Die bewindsman verzekerde, dat de Nederlandse Regering reeds 3 augustus 1953 had bericht, dat zij zich voorstelde resultaten van de werkzaamheden van de Deltacommissie ter kennis te brengen van de Technische Scheldecmissie, en, blijkbaar ter verklaring van deze toen in Nederland opzienbarende mededeling, vertelde hij voorts, volgens dit krantenbericht, dat:

„de bevoegdheid van de Technische Scheldecmissie zich, blijkens te Luxemburg op 14 oktober 1949 getroffen afspraak, uitstrekt over elke of tegenwoordige of toekomstige studie betreffende de Scheldestroom zelf en de Rijn, Maas en Schelde-delta en die van invloed kan zijn op de Westerschelde en Terneuzen . . . . .”.

d.w.z., dat de bevoegdheid der Technische Commissie, in vergelijking met haar aanvankelijke bevoegdheid, aanzienlijke uitbreiding had ondergaan. Voor mij was dit bericht een ware verrassing, omdat ik wel wist, dat de Rijn, Maas en Schelde-delta als een geografische notie gold, maar mij niet bewust was, dat zij ook een verdragsrechtelijk begrip vormde.

Ik houd mij aanbevolen, indien de Minister mij, nu niet, maar later, eens wil uitleggen, waar de volkenrechtelijke grenzen van die delta zijn en welke stromen en stroomdelen tot die delta in deze overeenkomst worden gerekend.

In haar „Nota naar aanleiding van dit Eindverslag” dd. 22 april d.a.v. erkende de Regering, dat de door Minister Van Oudenhove gestelde „feiten” . . . . „juist” zijn.

De „enige leden”, gevolgd door de Commissie van Rapporteurs, waren dus in het eindverslag — wat de Minister-President altijd zo laakbaar acht — uitgegaan van een krantenbericht, dat hun aanvankelijk niet ongeloofwaardig voorkwam; maar allen, die zich voor de zaak interesseerden, zullen zich, zoals ook de interpellant heeft gedaan, natuurlijk gehaast hebben de betrokken Belgische *Handelingen*, de primaire bron, te verschaffen. Ook ik zal mij in deze interpellatie baseren niet op het krantenbericht, maar op die *Handelingen*.

Gerretson

In onze vergadering van 26 april 1955 is de geachte afgevaardigde de heer Molenaar op de mededeling van de Belgische Minister ingegaan. Hij ving aan — stoute conjunctuur, een hoogleraar aan de hogeschool van Cobet waardig! — met de opmerking, dat de „enige leden”, in het eindverslag aan het woord, „kennelijk tot de christelijk-historische fractie behoorden”. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter! I'm found out: de „enige leden” momden de huidige interpellant.

De heer Molenaar herinnerde nu aan de nota van 22 april 1955 der Regering: tussen de Regering en onze Kamer staat daardoor vast, dat er tussen de Belgische en Nederlandse Regeringen een afspraak dd. 14 oktober 1949 bestaat, houdende een uitbreiding van de aanvankelijke bevoegdheid der Technische Commissie van de Westerschelde tot de gehele delta.

De betekenis van dit vastgestelde feit is daarop door de heer Molenaar in weinige zinsneden op heldere wijze uiteengezet:

„In de eerste plaats treft mij, dat in het Belgische Parlement openlijk over deze afspraak wordt gesproken; zij is dus niet geheim of vertrouwelijk, maar wij kennen deze afspraak niet” (*Handelingen*, Eerste Kamer 1954—1955, blz. 474).

De heer Molenaar informeert nu verder naar de aard dezer overeenkomst:

„Is een en ander als after dinner talk ter tafel gekomen? Heeft Minister Stikker tegen zijn Belgische ambtgenoot gezegd: „Ik zal eens zien wat ik kan doen””,

met andere woorden: is het een unilaterale wilsverklaring geweest? De heer Molenaar meende terecht van niet; zijns inziens — en ik ben dit met hem eens — was er sprake van een „formele” afspraak.

En daarop volgde de vraag, waar het om gaat:

„Is zij (d.i. deze afspraak) volgens de tekst van de Grondwet van 1948 een verdrag of een overeenkomst? Is het een verdrag, dan hadden de Staten-Generaal het moeten goedkeuren; was de overeenkomst niet in de plechtige verdragsvorm gesloten, dan had de overeenkomst zo spoedig mogelijk aan de Staten-Generaal moeten zijn voorgelegd — of, volgens de terminologie van de Grondwet van 1948, „medegedeeld”. (*Handelingen*, Eerste Kamer, 1954/55, blz. 474, rechterkolom).”

Nu hadden, strikt genomen, deze vragen niet gesteld behoeven te worden, want Minister Van Oudenhove had reeds duidelijk verklaard, dat wat de krant een „afspraak” noemde, een „akkoord”, dus een tweezijdige volkenrechtelijke overeenkomst is; de betekenis van de term „akkoord” staat in het Tractatenrecht muurvast.

Nu heeft het „Handelsblad” van 23 december gesteld, dat deze vraag van de geachte afgevaardigde de heer Molenaar „min of meer retorisch” is. Wat doet dat ertoe? Een vraag is een vraag, maar er is in onze vergadering wel niemand, die minder retorisch is dan de heer Molenaar. Er is dan ook mijns inziens volstrekt niets retorisch in de geciteerde vraag. Maar ze is wel enigszins aarzelend, in die zin, dat de daarin geïmpliceerde hoofdvraag niet duidelijk tot uitdrukking komt. En dat is zeer begrijpelijk. Want de geïmpliceerde vraag is uiterst pijnlijk. Er is nu eenmaal een soort vragen, dat men in fatsoenlijk gezelschap niet stelt. Wanneer ik een beursvriend bij zijn pilaar vraag, of hij zijn belasting over 1949 reeds betaald heeft, dan ligt er reeds in het stellen van die vraag aan een zakenman iets kwetsends, want het stelt de mogelijkheid, dat de gevraagde dat niet gedaan zou kunnen hebben; en een bona fide koopman geeft de Keizer, wat des Keizers is op het tijdstip, dat hij dit schuldig wordt. En een bona fide constitutionele, democratische Regering voldoet natuurlijk aan haar grondwettige verplichting om overeenkomsten, niet in plechtige verdragsvorm gesloten, „zo spoedig mogelijk” aan de Staten-Generaal mede te delen, en verzuimt die plicht niet zes jaren lang. Een vraag, botweg, aan de Regering „of zij de overeenkomst van 14 oktober 1949 reeds aan de Staten-Generaal heeft

medegedeeld”, zou dus op zich zelf reeds krenkend geweest zijn; en een loyale oppositie krenkt de Regering niet.

Bovendien: de heer Molenaar occupeerde bij de beraadslaging van 26/28 april jl. voor de heer Wendelaar. Deze kent uiteraard alle overeenkomsten, plechtig of niet, op zijn duimpje; zijn plaatsvervanger (wie duidt het hem euvel?) voelde zich niet zo zeker!

Hij dekt zich dus en zegt:

„Ik behandel de zaken van het buitenlands beleid niet geregeld; het is dus mogelijk, dat een en ander” — te weten of goedkeuring of mededeling der overeenkomsten van 14 oktober 1949 — „zonder mijn bekendheid daarmee toch is geschied. Voor dat geval bied ik mijn verontschuldiging aan . . . .”.

Maar na deze precautie te hebben gemaakt, komt hij met te groter nadruk voor de dag met de geïmpliceerde eigenlijke bedoeling van zijn vraag en vervolgt hij in één adem:

„maar in het andere geval” — d.w.z. wanneer het akkoord van 14 oktober 1949 niet mocht zijn goedgekeurd of medegedeeld — „zijn mijns inziens en de vorige en de huidige Regering nalatig gebleven (te weten in de vervulling van hun grondwettelijke verplichting ex artikel 60, laatste lid, G.W. 1948).”.

En eerst daarna drukt hij, wat hem preoccupiert, volkomen duidelijk uit:

„De vraag, wat goede nabuurschap in deze epineuze waterstaatskundige zaken eist, is mede zaak van de Volksvertegenwoordiging. Ik verzet mij ten sterkste tegen ondersjes op dit gebied, omdat zulks in feite niets anders is dan een in gemoderniseerde vorm voortzetten van de geheime diplomatie.”.

Juist, that's the point. Het punt, dat ook mij tot deze interpellatie moveert. De heer Molenaar heeft ons altoos terecht voorgehouden, dat de Kamer en elk harer leden individueel de plicht heeft op de loyale observantie van de Grondwet toe te zien. Hij bracht hier zijn beginsel in praktijk. Opmerkelijk geworden op het bestaan van een hem en ons onbekende, niet geheime of vertrouwelijke overeenkomst, die reeds ruim zes jaar geleden gesloten is, informeert hij, met zekere ongerustheid, of ze wel goedgekeurd dan wel medegedeeld is.

En nu is het zeer wel mogelijk, dat zo straks een of andere Regeringsridder opspringt en zegt: de heer Molenaar heeft naar de letter van zijn rede helemaal niet naar de goedkeuring of mededeling van het akkoord van 14 oktober gevraagd; hij heeft alleen geïnformeerd of die afspraak een plechtig verdrag of een andere overeenkomst is. Maar een dergelijke avocasserie zou ik met afkeer verwerpen. Het is volkomen onaannemelijk, dat een man als de heer Molenaar alléén zou hebben willen weten of die afspraak van 14 oktober 1949 nu formeel als een verdrag in plechtige vorm of als een andere overeenkomst is gemaakt! De context van de vraag wijst zijn bedoeling ten duidelijkste uit! Ik zou zelfs, wat ik geen ogenblik vrees, maar slechts argumenti causa stel, een andere interpretatie door de vrager zelf niet aanvaarden. Want wat in casu alléén telt, is niet wat de vrager bedoeld heeft, maar hoe die vraag te goeder trouw door de Minister zonder Portefeuille is opgevat en beantwoord. Daar gaat het om.

En uit 's Ministers antwoord blijkt onweersprekelijk, dat hij de vraag heeft opgevat in de algemene zin van de context:

„Hebben de vorige en deze Regering ten aanzien van de erkende, niet geheime overeenkomst van 14 oktober 1949 aan haar grondwettelijke verplichting voldaan?”.

En nu zou ik voorts kunnen volstaan met een korte bespreking van het antwoord van de Minister op de door hem zo begrepen vraag en dan zou ik daarmee net binnen de door mij gevraagde 20 minuten blijven.

Gerretson

Maar zeker krantengeschrijf noopt mij, een kleine excursie te maken uit vrees, dat ik wederom, uit zucht naar beknoptheid, aanleiding tot afschuwelijke misverstanden en verwijten van onvolledigheid en onduidelijkheid zou geven, en daarom, zoals ik u, Mijnheer de Voorzitter, reeds privatim schreef, zal ik iets (niet véél) langer dan gedacht nodig hebben.

In het midden van de rede van de heer Molenaar staat nl., behalve de reeds besproken hoofdvraag, nog een nevenvraag, die in zijn betoog de functie vervult van een cesuur.

Deze nevenvraag luidt: „Hoe ver gaan nu precies de bevoegdheden van de Technische Scheldec commissie?”

Aanvankelijk ben ik, in mijn zucht, de zaak toch vooral in haar eenvoudigste vorm voor te dragen, van mening geweest, dat deze vraag geen afzonderlijke bespreking behoefde. Want, redeneerde ik: wie vraagt naar een overeenkomst, vraagt implicite naar de tekst dier overeenkomst en uit de tekst blijkt uiteraard de inhoud der overeenkomst, in casu de reeds door de Belgische Minister genoemde bevoegdheidsuitbreiding der commissie.

Maar bij nader inzien moet ik over deze nevenvraag toch ook wel iets zeggen, omdat juist de kwestie der bevoegdheid in het aprildebat het meest de aandacht getrokken heeft. Nu is het eigenaardig, dat er in dat debat sprake is geweest van twee bevoegdheden der commissie; ook de heer Molenaar bezigt, en terecht, een meervoud, die echter door de sprekers — dit is begrijpelijk; ik heb er ook op zitten turen — niet zeer scherp zijn onderscheiden. Ten eerste: de territoriale bevoegdheid: over welke watergebieden strekt zich de studieopdracht der commissie uit? Ten tweede: de handelingsbevoegdheid: dragen de besprekingen van de waterstaatsheren der commissie het karakter van (diplomatieke) onderhandelingen met de Belgen? Beide bevoegdheden waren destijds in beweging, in ontwikkeling.

Het is op deze laatste bevoegdheid, dat de heer Molenaar blijkbaar het oog had in de eerste zijner drie sloivragen, die ik, dit in parentheses, mede minder juist beantwoord acht.

Maar hij heeft, zover men dit uit de tekst van zijn rede kan opmaken, toch ook voor de merkwaardige uitbreiding van de territoriale bevoegdheid oog gehad. Dat blijkt uit de zinsnede in zijn rede:

„De vraag, wat goede nabuurschap in deze epineuze waterstaatkundige zaken eist, is mede zaak van de Volksvertegenwoordiging.”

De woorden „goede nabuurschap” nu zijn ontleend aan de nota van 22 april, waarin de Regering zegt, dat „om redenen van goede nabuurschap tot het verschaffen aan de Belgische Regering van dergelijke wetenschappelijke gegevens over de aard der in gang zijnde werkzaamheden behoort te worden overgegaan”.

Hier is dus sprake van de territoriale bevoegdheid.

De heer Molenaar: Wilt u het jaar erbij zeggen?

De heer Gerretson: 1955. Wat nu de geachte afgevaardigde de heer Molenaar ook bedoeld moge hebben — wanneer men improviseert, kan men niet eisen, dat men even scherp onderscheid als wanneer men zich tevoren geprepareerd heeft; ik neem echter op de aangevoerde grond aan, dat de geachte afgevaardigde ook de territoriale bevoegdheid heeft bedoeld —, ook hier telt alleen, dat de Minister begrepen heeft, dat de vrager ook inlichtingen wenste over de territoriale bevoegdheid, en op die zo begrepen nevenvraag geeft de Minister het volgende antwoord:

„In § 17 onder II A van dit protocol” (van 10 tot 13 maart 1949) „erkennen de Ministers, dat onverwijld dient te worden overgegaan tot de behandeling van het vraagstuk van de onmiddellijke vorming van een technische Scheldec commissie, welke zal worden belast met alle lopende en in de toekomst aan te vangen studies betreffende deze rivier” (de conventionele Westerschelde).

En ook dit antwoord van de Minister is onjuist in de zin van „geen antwoord op de gestelde vraag” (*Handelingen Eerste Kamer, 1955/56, blz. 100*).

Want wanneer ik een student, die, zonder dat ik dat weet, reeds semi-arts is, vraag: „Wel jongen, hoever sta je nu precies met je studie?”, en die student antwoordt me: „Ik heb in 1948 eindexamen gedaan”, dan is dat antwoord niet onwaar, maar het is toch onjuist, het is geen antwoord op de gestelde vraag. Want die student begrijpt heel goed, dat ik wens te weten hoe ver hij nú, op het moment van mijn vraag, met zijn studie staat.

En wanneer de geachte afgevaardigde de heer Molenaar de Regering vraagt: „hoever gaan nu precies de (territoriale) bevoegdheden van de Technische Scheldec commissie?” en de Regering antwoordt: in 1948 bepaalde ze zich tot „deze rivier” (de conventionele Westerschelde), dan is dat antwoord niet onwaar, maar het is toch onjuist (in de zin van geen antwoord op de gestelde vraag), want de Regering moet hebben begrepen, dat de vrager, die reeds weet van de uitbreiding van de bevoegdheid tot de gehele Delta in de afspraak van 14 oktober 1949, onmogelijk belang kan stellen in de aanvankelijke bevoegdheid van 1948, en moet bedoelen inlichtingen te ontvangen hoever nú, op 26 april 1955, de territoriale bevoegdheid van de Technische Scheidcommissie zich uitstrekt. En die bedoeling (als de heer Molenaar ze gehad heeft, wat ik niet beoordeel) zou zeer begrijpelijk zijn geweest, want hij wist, uit de brief der Regering van 3 augustus 1953, dat er ook na 1949 nog een ontwikkeling heeft plaatsgevonden.

Beide ministeriële antwoorden inzake de uitgebreidheid nu van de beide bevoegdheden der commissie zijn dus mijns inziens onjuist. Maar ik heb deze kwestie der bevoegdheden thans alleen aangeroerd om verwijt van onvolledigheid te voorkomen en om deze kwestie, wat ik hierbij doe, op het allernadrukkelijkst uit te schakelen uit mijn interpellatie. Want behandeling van deze zeer zeker, in ander verband, allerbangrijkste kwestie zou thans slechts leiden tot verwarring van het debat.

Na deze ongewenste, doch noodzakelijke excursie haast ik mij terug tot de hoofdvraag, de enige vraag, waaraan ik bij mijn interpellatieverzoek heb gedacht: is aan het voorschrift van artikel 60, laatste lid, ten aanzien van het akkoord van 14 oktober 1949 voldaan?

Het antwoord der Regering luidde geruststellend:

„Ik wil erop wijzen”, zegt de Minister, „dat de tekst, die handelt over de bevoegdheden der commissie, die de geachte afgevaardigde de heer Molenaar niet kent en waarover hij zijn verontrusting heeft uitgesproken, is neergelegd in het protocol van de besprekingen tussen de Belgische, Luxemburgse en Nederlandse Ministers, welke op 29, 30 en 31 januari 1948 te Luxemburg werden gehouden. Dit protocol is afgedrukt in het verslag van de ministeriële Benelux-besprekingen van 's-Gravenhage van 10 tot 13 maart 1949, een gezamenlijke publikatie van de drie Regeringen, en is bovendien opgenomen in *Tractatenblad* 1954, no. 55.”

De teneur van 's Ministers antwoord kwam dus hierop neer:

Wees maar gerust, geachte afgevaardigde, u, die de buitenlandse zaken maar waarneemt, weet dat zo niet, maar de tekst van die overeenkomst, die u niet kent en waarover u uw „verontrusting” hebt uitgesproken, is neergelegd in het protocol van januari 1948, en dat protocol, en daarmee dus die tekst en die overeenkomst, is wel degelijk medegegeeld en gepubliceerd, niet slechts ééns, maar zelfs tweemaal, ééns in het genoemde „verslag” (ten rechte: „Rapport inzake de Conferentie van Ministers van België, Nederland en Luxemburg, gehouden te 's-Gravenhage, 10—13 Maart 1949”), maar bovendien, officieel in het *Tractatenblad*.

De zaak is dus dik in orde!

De heer Molenaar en de Kamer hebben zich met deze inlichting tevreden gegeven.

Ik niet.

Gerretson

Want, Mijnheer de Voorzitter, welke overeenkomst is het toch, waarvan de tekst aan de heer Molenaar onbekend was? Daarover kan niet de allermiste twijfel bestaan: het is de afspraak, het „accord”, de overeenkomst van 14 oktober 1949, houdende uitbreiding van de bevoegdheid der Technische Scheldec commissie tot de Rijn, Maas en Scheldedelta.

Het is deze overeenkomst van 14 oktober 1949, waarvan het bestaan door de Belgische Minister op 29 maart 1955 is verklaard. Het is deze overeenkomst van 14 oktober 1949, waarvan het bericht in de „Nieuwe Rotterdamse Courant” van 30 maart d.a.v. gewaagde. Het is deze overeenkomst van 14 oktober 1949, waarop ons eindverslag van 15 april 1955 attendeerde. Het is deze overeenkomst van 14 oktober 1949, waarvan de Regeringsnota van 22 april 1955 het bestaan erkende. Het is deze overeenkomst van 14 oktober 1949, waaromtrent de heer Molenaar op 26 april 1955 in deze Kamer heeft geïnformeerd of ze wel goedgekeurd, resp. medegedeeld was. Het is dus deze overeenkomst van 14 oktober 1949, waaromtrent de Minister zonder Portefeuille inlichtingen moest geven. Nòch in de rede van de Belgische Minister, nòch in onze witte stukken, nòch in ons driedaagse debat is over een overeenkomst of protocol van januari 1948 ook maar één woord gerept.

En zo rees bij mij reeds aanstonds bij het aanhoren van 's Ministers antwoord het vermoeden, dat het niet juist kòn zijn, want het kwam mij, met mijn befaamde argwaan, toch wel ietwat ongelooflijk voor, dat de tekst van een akkoord, dat eerst gesloten is op 14 oktober 1949, zou zijn neergelegd in een protocol van januari 1948 en gepubliceerd in een protocol van maart 1949.

Maar mijn gehoor wantrouwend, besloot ik de *Handelingen* af te wachten. Die gelezen hebbende, seinde ik de Staatsdrukkerij om een exemplaar van het genoemde *Tractatenblad* 1954, no. 55. Maar tot mijn verbazing las ik bij de ontvangst:

„Protocol tot verlenging van het Internationaal Sanitair Verdrag voor de Luchtvaart van Washington van 15 December 1944, wijzigende het Internationaal Sanitair Verdrag voor de Luchtvaart van 's-Gravenhage van 12 April 1933: Washington, 23 April 1946.”

Het verband van dit protocol met de overeenkomst van 14 oktober 1949 is mij niet geheel duidelijk geworden. Blijkbaar een fout van de Minister, van de stenografen of van de drukker. Een kleinigheid, maar waarover ik toch zo straks iets wil zeggen. Na veel zoeken der griffie bleek, dat bedoeld is: *Tractatenblad* 1953, no. 55. In dat *Tractatenblad* en eveneens in genoemd verslag is inderdaad het Luxemburgse protocol van 29, 30 en 31 januari 1948 afgedrukt.

Maar van de tekst van de overeenkomst van 14 oktober 1949 is, tot mijn grotere verbazing, in dat protocol geen spoor te bekennen. Hieruit volgt vanzelf, dat deze overeenkomst ook niet door de publikatie van dit protocol op de beide door de Minister genoemde plaatsen aan de Staten-Generaal kàn zijn medegedeeld.

Wij zijn dus vandaag nog precies even ver als toen deze zaak in april 1955 door de heer Molenaar in onze Kamer werd aangesneden. Nog steeds weten wij van de overeenkomst van 14 oktober 1949 niet meer dan de parafraze van de inhoud (of van een déél van de inhoud?), waardoor Minister Van Oudenhove ons zo nieuwsgierig heeft gemaakt. Maar de authentieke tekst van deze gehele overeenkomst is, althans niet op de door de Minister aangegeven wijze en plaats, aan de Staten-Generaal medegedeeld.

De Kamer is dus ter zake van de in het geding zijnde overeenkomst onjuist ingelicht. Ik onthoud mij in dit stadium van de interpellatie natuurlijk van elk oordeel. Ik constateer alleen, dat het enkele feit van de onjuiste inlichting door een zo ervaren, gematigde, Regeringsgezinde afgevaardigde als de heer Wendelaar „ernstig” is genoemd. En het ernstigste is natuurlijk het feit, dat door deze onjuiste inlichting de Kamer in de valse waan is gebracht, dat de Regering, door publikatie van de overeenkomst op de door de Minister aangegeven wijze en plaats, aan haar grondwettige verplichting ten aanzien van de

Gerretson e. a.

overeenkomst van 14 oktober 1949 sinds jaar en dag heeft voldaan.

De Kamer heeft mij verlot gegeven namens haar de Minister zonder Portefeuille en thans zijn alter ego over deze zaak inlichtingen te vragen. Ik zal van dit verlot een zeer bescheiden gebruik maken. Ik vraag niet naar de oorzaak van de onjuiste inlichting; de Regering zou, naar mijn overtuiging, deze vraag wellicht niet met volkomen louterheid kunnen beantwoorden. Ik vraag ook niet, hoe de zaak dan wèl in elkaar zit, omdat de Kamer, zoals ik straks hoop aan te tonen, dit voor 90 pct. zelf uit de stukken kan aflezen en wij de inlichting van de Regering daarvoor dus niet nodig hebben.

Ik ga ook niet uit van het standpunt, dat deze en de vorige Regering zes jaar in verzuim zouden zijn haar grondwettige plicht te vervullen. Ik denk aan niet meer dan aan een, overigens toch nog al erge, „vergissing” van het Departement, dat ik tegenover deze Minister eens heb betiteld met de naam, daaraan gegeven door ons beider vereerde leermeester Colijn: Augiasstal. De Minister zonder Portefeuille zal zich, denk ik, juist hebben herinnerd, dat de overeenkomst aan de Staten-Generaal is medegedeeld, maar hij of zijn ambtgenoot zal zich in de plaats wáár hebben vergist. Ik vertrouw dus, dat zijn alter ego zo straks de vergissing zal herstellen. Dit vertrouwen inspireert mij tot mijn

Eerste vraag: „Is de overeenkomst van 14 oktober 1949, houdende uitbreiding van de bevoegdheid van de Technische Scheldec commissie, in haar geheel aan de Staten-Generaal medegedeeld, ja of neen?”

Ik leg — de Minister zal wel begrijpen waarom — bijzondere nadruk op de woorden „in haar geheel”: wat aan de Staten-Generaal moet worden medegedeeld, is het gehele instrument of document, waarin het door de Belgische Minister genoemde „akkoord” is verrat.

Is het antwoord, zoals ik vertrouw, affirmatief, dan is de oplossing van het geval gemakkelijk door de beantwoording van mijn

Tweede vraag: „Zo ja, waar en wanneer?”

Maar in dat verhoopte geval zal de Minister wel zo goed willen zijn, om nieuwe vergissingen te voorkomen, een exemplaar van de overeenkomst van 14 oktober 1949 te willen deponeren op het bureau van de Voorzitter der Kamer, die interpelleert; misschien kan er dan ook voor de oorspronkelijke vrager, de heer Molenaar, en de interpellant een exemplaar op overschieten. Doet de Regering dat, dan geloof ik, dat de Kamer, na vermoedelijk enkele opmerkingen, de zaak voor gezien moet houden. De Kamer is het niet te doen om de Regering onaangenaam te zijn, maar om het recht der Staten-Generaal te handhaven, deze overeenkomst, krachtens de Grondwet, op tafel te hebben.

Mocht echter, wat ik echter een „casus non dabilis” acht, het antwoord op mijn eerste vraag „neen” luiden, dan zou de zaak er wel wat anders en ernstiger uitzien. In dat geval, maar in dat geval alleen — anders wordt deze vraag niet gesteld — stel ik mijn

Derde vraag: „Zo neen, om „raison d'état” of om enige andere reden?”

Ook in dat geval wens ik deze andere reden bij 's Ministers antwoord niet te vernemen; ik wens thans alleen te weten, of in dat geval Staatsbelang als reden van de niet „zo spoedig mogelijk” geschiede mededeling wordt gesteld.

Met grote nadruk verzoek ik de Minister, vooral op de eerste vraag, een even éénlettergrepig antwoord te willen geven als hij 28 april 1955 aan de heer Molenaar op zijn drie vragen aan het slot van zijn rede gegeven heeft.

Eerst de feiten, en daarna kunnen we, van weerszijden, praten.

De Voorzitter: Is de Regering bereid, onmiddellijk op de gestelde vragen te antwoorden?

De heer Beyen, Minister van Buitenlandse Zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

Voorzitter e. a.

De **Voorzitter**: Dan is het woord aan de heer Minister van Buitenlandse Zaken.

De heer **Beyen**, Minister van Buitenlandse Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer Gerretson heeft er zijn leedwezen over uitgesproken, dat de Minister zonder Portefeuille hier niet aanwezig is om te antwoorden op de tot hem gerichte vragen. Ik kan de geachte afgevaardigde mededelen, dat zijn leedwezen gedeeld wordt door mijn ambtgenoot zonder Portefeuille, die tot zijn grote spijt om redenen, die, naar ik aanneem, bekend zijn, hier vandaag niet aanwezig kan zijn en die mij heeft verzocht, de vragen van de geachte afgevaardigde de heer Gerretson mede namens hem te beantwoorden. Hierbij zijn wij uitgegaan van de gedachte, dat het beter was om de beantwoording van de vragen wel te doen doorgaan op de afgesproken dag, liever dan die beantwoording te doen uitstellen.

Ik zal dus thans deze vragen beantwoorden.

De eerste vraag van de geachte afgevaardigde de heer Gerretson houdt een petitio principii in. De heer Gerretson gaat ervan uit, dat de op 14 oktober 1949 gemaakte afspraak een overeenkomst is, die op grond van artikel 60, lid 2, der Grondwet aan de Staten-Generaal had moeten worden overgelegd.

De Regering staat op het standpunt, dat het hier gaat om een afspraak, die niet het karakter heeft van een overeenkomst, als bedoeld in artikel 60, 2de lid.

Uit het antwoord van Minister Drees van 6 februari jl. op de vragen van de heer Gerretson over de gemeenschappelijke Nederlands-Belgische verklaring van 14 november 1955 betreffende het probleem der waterwegen blijkt, dat de Regering op het standpunt staat, dat niet alle afspraken tussen twee Regeringen als overeenkomsten, als bedoeld in artikel 60, 2de lid, moeten worden beschouwd.

Over de door de geachte afgevaardigde de heer Gerretson bedoelde afspraak moge ik het volgende mededelen:

De Technische Scheldecommissie is, zoals vandaag al is gesteld, ingesteld krachtens het door Minister Luns in de vergadering dezer Kamer van 28 april 1955 in zijn antwoord aan prof. Molenaar genoemde protocol van 31 januari 1948. De Technische Scheldecommissie werd daarin bevoegd verklaard tot „alle lopende en in de toekomst aan te vangen studies betreffende deze rivier.”

Tijdens de Ministersconferentie van 13 tot 15 oktober 1949 is gesproken over een uitbreiding van de bevoegdheid der Technische Scheldecommissie. Dit geschiedde naar aanleiding van een Belgische ontwerp-resolutie, waarvan het hier van belang zijnde gedeelte — ik beschik helaas slechts over de Franse tekst — luidde:

„La compétence de la Commission technique de l'Escaut s'étend à toutes les études en cours et à entreprendre à l'avenir concernant le fleuve proprement dit et le delta Rhin-Meuse-Escaut, susceptibles d'avoir une influence sur l'Escaut Occidental et les eaux intermédiaires.”

Uit het Nederlandse delegatieverslag blijkt, dat de toenmalige Belgische Minister Seegers dit punt als volgt toelichtte:

„De Technische Scheldecommissie bestaat en werkt. Van Belgische zijde wordt slechts voorgesteld, de Scheldecommissie rekening te laten houden met de weerslag van haar handelingen op de nevenproblemen van het gehele Delta-gebied. België wil genoeg nemen met een instructie van de verantwoordelijke Minister aan de Commissie om aldus te handelen.”

Verder zegt het verslag:

„Minister Buisseret is bereid punt 2 (dit is het hier besproken punt) van de oorspronkelijke Belgische tekst te laten varen, indien Minister Spitzzen zich bereid verklaart een instructie in de geest van punt 2 van zijn hand

Minister Beyen

te laten uitgaan naar de Nederlandse afgevaardigden in de Scheldecommissie. Aldus wordt besloten.”

Uit de besprekingen over de bevoegdheden van de Technische Scheldecommissie vloede alleen de Nederlandse toezegging voort om een bepaalde instructie aan de Nederlandse leden te geven. Hieruit blijkt, dat de Nederlandse Ministers zich niet formeel op een bevoegdheidsuitbreiding van de commissie hebben vastgelegd. De Nederlandse Regering is dan ook niet in rechte verplicht de resultaten van de Deltacommissie ter kennis te brengen van de Technische Scheldecommissie. Dat zij dit doet, berust uitsluitend op overwegingen van goede nabuurschap.

Ik moge de tekst aanhalen van de daarover tot de Belgische Regering gerichte nota:

„De ambassade der Nederlanden heeft de eer ter kennis van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel te brengen, dat de Nederlandse Regering, wel bewust van het belang, dat ook België heeft bij de waterstaatkundige problemen, welke thans in Nederland in het kader van de ten gevolge van de jongste stormvloed in het leven geroepen z.g. Deltacommissie worden behandeld, besloten heeft om, mede ter bevordering van de goede samenwerking tussen beide landen op dit gebied, de resultaten van de besprekingen en studies van de genoemde commissie in den vervolge ter kennis te brengen van de leden der Technische Scheldecommissie. Hierbij zij aangetekend, dat zulks reeds is medegedeeld ter vergadering van 10 juni 1953 van laatstbedoelde commissie.”

Blijkens de notulen van bedoelde vergadering verklaarde de voorzitter der Nederlandse delegatie het volgende:

„Van Nederlandse zijde realiseert men zich zeer wel het belang, dat België bij deze vraagstukken heeft. Dit belang is wederzijds. Voor beide landen rijst b.v. de vraag van welke grondslagen moet worden uitgegaan voor de verbeteringen van de waterkeringen langs de Westerschelde in Nederland en de Zeeschelde in België. Daarom stelt men er van Nederlandse zijde prijs op hierin met België samen te werken. Het beste instrument voor deze samenwerking schijnt de Nederlandse Regering de Technische Scheldecommissie te zijn. Daarom is spreker gemachtigd toe te zeggen, dat de resultaten van de studies in de Deltacommissie, zodra deze zo ver gevorderd zijn, dat op één of meer punten advies aan de Nederlandse Regering kan worden uitgebracht, aan de Technische Scheldecommissie zullen worden medegedeeld. De Belgische leden van deze commissie kunnen zodoende kennis nemen van de adviezen, die de Deltacommissie aan de Nederlandse Regering uitbrengt, en krijgen alle gelegenheid hun opmerkingen en eventuele bezwaren ten aanzien van die adviezen kenbaar te maken. Omgekeerd zal men er aan Nederlandse kant prijs op stellen, indien opgedane ervaringen en eventuele plannen en voorstellen van Belgische zijde via de Technische Scheldecommissie ter kennis van de Nederlandse autoriteiten gebracht worden. Op deze wijze zal de Technische Scheldecommissie het intermediair zijn, waardoor een goede samenwerking tussen Nederland en België op het punt van de bescherming tegen overstromingen in het Deltagebied tot stand zal kunnen komen.”

Uit het vorenstaande blijkt wel duidelijk, dat de afspraak van 14 oktober 1949 ook in de praktijk wordt beschouwd als een afspraak betreffende de techniek van een door de twee Regeringen onderhouden contact, niet als een overeenkomst, waaruit volkenrechtelijke verplichtingen voortvloeien.

Op grond daarvan bestaat er dan ook voor de Regering, die nu, gelijk blijkt, er geen enkel bezwaar tegen heeft, in deze zaak volledig inzage te geven van hetgeen is afgesproken, geen reden om aan te nemen, dat het hier gaat om een overeenkomst, die op grond van artikel 60 van de Grondwet aan de Kamer moet worden overgelegd.

Minister Beyen e. a.

Mijnheer de Voorzitter! Op grond van het antwoord op de eerste vraag komen dus, wat mij betreft, de tweede en derde vraag voor beantwoording niet in aanmerking.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer Gerretson: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb weleens beweerd (en toen zag ik een ontkennende Minister Algera droevig het hoofd schudden), dat de Regering niet homogeen was, maar thans geloof ik aan haar homogeniteit, want de Minister-President in zijn antwoord op mijn vragen ex artikel 56 en de Minister van Buitenlandse Zaken in zijn antwoord op mijn vragen bij deze interpellatie geven elkaar niets toe in talentvol langs de kwesties heenpraten. Ik vind in al wat de Minister heeft gezegd vrijwel geen enkel aanknopingspunt met mijn vragen. De kwestie over het karakter van de overeenkomst van 14 oktober 1949 is door de Kamer bij deze interpellatie niet in het geding gebracht. Maar waarom heeft, wanneer de Regering meent, dat de afspraak (het „akkoord”) van 14 oktober 1949 het karakter mist van een overeenkomst, als bedoeld in artikel 60, laatste lid, van de Grondwet van 1948, de Minister zonder Portefeuille dan op 28 april 1955 in deze Kamer gezegd, dat de tekst van die afspraak gepubliceerd is in het *Tractatenblad*, waarin die Minister weet, dat krachtens het Koninklijk besluit van 29 december 1950, *Srb. K. 667*, alle volkenrechtelijke overeenkomsten worden bekendgemaakt? Is die afspraak dan sedert april 1955 van karakter veranderd? Dan had de Minister zonder Portefeuille toch moeten zeggen: Ik behoef deze afspraak niet aan de Staten-Generaal mede te delen; dit is geen overeenkomst in de zin van artikel 60, laatste lid, van de Grondwet 1948. De Regering heeft echter beweerd: die overeenkomst is daar en daar gepubliceerd. Dit bleek echter niet juist. Ik constateer dus nogmaals, dat de Regering (van haar subjectieve intentie heb ik niet gewaagd) de Kamer, objectief gesproken, onjuist heeft ingelicht. Doch de vraag, wat ons nu te doen staat, kan misschien beter nog eens overdacht en uitgesteld worden tot wij de begroting van Buitenlandse Zaken hebben te behandelen. Wij dienen te weten, waaraan de Regering meent het recht te kunnen ontleenen autoritair uit te maken, welke overeenkomsten aan de Staten-Generaal moeten worden overgelegd en welke niet. De Grondwet en haar geschiedenis bieden geen enkele grond, waarop de Regering het recht kan doen steunen om, zoals de Minister-President doet, te decreteren: een verklaring is geen overeenkomst; ik leg de verklaring van 15 november dus niet aan de Staten-Generaal over. De Minister van Buitenlandse Zaken gebruikt al even zwakke argumenten. Op deze wijze kunnen de Regeringsheren, door aan een overeenkomst een bepaald vlaggetje te geven, bij schijnbare handhaving van de Grondwet, naar hartelust geheime diplomatie voeren. En dat geschiedt ook; er is een hele reeks afspraken, die niet aan de Staten-Generaal zijn overgelegd en die in onderling verband tenderen naar het opgeven van Nederlands historische rechtspositie ten aanzien van de Deltawateren. Bij de behandeling van de begrotingen van Buitenlandse Zaken, van Verkeer en Waterstaat en van het Delta-ontwerp zal ik, als ik de kans krijg, dit aan de Kamer trachten duidelijk te maken.

De vergadering wordt voor 20 minuten geschorst.

De vergadering wordt hervat.

De heer Molenaar: Mijnheer de President! Ik wil beginnen met te zeggen, dat ik het bijzonder betreurt, dat Minister Luns deze interpellatie niet heeft beantwoord en dat hij ook niet aan de Indische delegatie heeft laten weten, dat hij voor heden een afspraak met de Eerste Kamer van de Staten-Generaal had en dat de besprekingen in Genève dus eerst woensdag konden beginnen.

Deel I Zitting 1955—1956

Molenaar

Ik betreurt het ook in hoge mate, dat Minister Luns er niet is, omdat ik in de loop van wat ik ga zeggen enkele onprettige opmerkingen zal moeten maken. Die richt men liever tot de betrokken Minister zelf dan tegen een ambtgenoot, die — dat neem ik gaarne aan — de indruk, die het debat op hem zal hebben gemaakt, aan Minister Luns zal overbrengen.

Waar ging het mij bij de bespreking van de begroting van Buitenlandse Zaken op 26 april 1955 om? Het ging mij om de vraag in hoeverre de Regering zich gebonden had om de uitvoering van de Deltaplannen in onderhandelingen met de Belgische Regering te bespreken. Ik heb toen drie vragen gesteld. Het antwoord van de Minister zonder Portefeuille kwam, wat de eerste vraag betreft, hierop neer: de Technische Scheldec-commissie is een studiec-commissie; er worden gegevens uitgewisseld, gezamenlijk onderzoekingen verricht; er wordt over de Deltaplannen gesproken; soms wordt gehandeld na overleg met de Belgen, soms wordt België alleen ingelicht, voordat er gehandeld wordt.

Dit alles werd gesteld in het kader van overleg om redenen van goede vriendschap.

De vragen 2 en 3, die ik stelde, kwamen hierop neer:

„2°. Meent de Regering, dat zij, zonder met België in het overleg tot overeenstemming te komen, het Delta-plan feitelijk, dus niet verdragrechtelijk, kan uitvoeren?

3°. Is de Regering voornemens om, indien het overleg te veel tijd neemt — en daar ben ik bevreesd voor — haar eigen weg te gaan?”

Deze beide vragen zijn door Minister Luns bevestigend beantwoord. Dat was voor mij voldoende. Wat ik gevreesd had, was, dat door verdragrechtelijk vastgestelde onderhandelingen de uitvoering van het Deltaplan zou worden vertraagd.

Op één vraag van niet zakelijke aard, m.a.w. die het Deltaplan niet betrof, kreeg ik geen bevredigend antwoord. Deze vraag luidde: Was nu de afspraak van 14 oktober 1949, te Luxemburg gemaakt, een verdrag of een andere overeenkomst?

Was het een verdrag, dan was goedkeuring vereist. Was het een andere overeenkomst, dan had deze zo spoedig mogelijk aan de Staten-Generaal moeten zijn voorgelegd. Daarop heeft Minister Luns geantwoord: Het is een protocol. Ik kom dadelijk terug op de vraag, waarop dat woordje „het” sloeg. Welnu — aldus was mijn conclusie —, dan had het protocol ook voorgelegd moeten worden aan de Staten-Generaal.

Nu zegt Minister Beyen vandaag: Wij beschouwen het niet als een „andere overeenkomst” en het had dus niet aan de Staten-Generaal voorgelegd moeten worden. Ik kom hierop ook dadelijk terug, omdat ik nu eerst uit de doeken moet doen, hoe Minister Luns ons met zijn opmerking: „Het was een protocol”, verkeerd heeft ingelicht. Hij antwoordde nl., en dat is de passage, die de heer Gerretson ook heeft voorgelezen, dat het hier ging om de Ministersconferentie, die in Luxemburg op 29, 30 en 31 januari 1948 werd gehouden, waarvan een protocol is opgemaakt, dat in een gezamenlijke publikatie en daarna in het *Tractatenblad* van 1953 — de correctie van de heer Gerretson neem ik dus over — is gepubliceerd.

Nu zou ik in de eerste plaats een nevenopmerking willen maken. Ik vind het ook niet juist, dat een protocol van januari 1948 pas wordt uitgegeven in juli 1953 en in het *Tractatenblad* van 1953 wordt opgenomen.

Nu keer ik terug naar het hoofdpunt; het betreft een belangrijke kant van de zaak. De heer Luns had gezegd: „Het is een protocol”, en wij verwezen naar iets, dat inderdaad een protocol is en wat in het *Tractatenblad* 1953 is opgenomen, nl. de overeenkomst van 29, 30 en 31 januari 1948. Ik had echter gevraagd, of de afspraak van 14 oktober 1949 een overeenkomst was, die moest worden overgelegd, d.w.z. een niet in plechtige vorm gesloten overeenkomst, die niet ter goedkeuring maar eenvoudig aan de Staten-Generaal moest worden voorgelegd. Nu heeft de heer Beyen ons zo juist medegedeeld: Die afspraak van 14 oktober 1949 beschouwen wij niet als een overeenkomst, die moet worden overgelegd; het is geweest een

EERSTE KAMER

Molenaar

instructie aan de Nederlandse ambtenaren, die in de Technische Scheldec commissie zitting hebben. Nu is mijn bezwaar tegen deze redenering — ik vind het toch wel belangrijk om dit op te merken —, dat het niet aangaat om een protocol, dat in het *Tractatenblad* is gepubliceerd, door een instructie aan ambtenaren te wijzigen en de bevoegdheid van een commissie uit te breiden.

Ik ben er achtergekomen, dat dit het geval was — dit is mijn tweede opmerking, waarom ik dus tegen het beleid van Minister Luns bezwaren heb — uit het Belgische blad „Lloyd Anversois” van 30 maart 1955, welk blad een verslag van een debat in de Kamer tussen de heren Grootjans en Minister Van Audenhove weergeeft, waarin de laatste zegt:

„La Commission technique de l'Escaut est une sous-commission de la Commission des Voies Hydrauliques et de problèmes portuaires de la conférence des Ministres des trois pays de Benelux. Le 14 octobre 1949, à Luxembourg un accord” — dit bewijst dus, dat men het in België als een akkoord beschouwt — „a été réalisé au sein de ladite commission, aux termes duquel il a été décidé que la compétence de la Commission technique de l'Escaut s'étendrait” — let wel, Mijnheer de President, uitbreiding van de taak van de commissie dus — „à toute étude présente ou future relative à l'Escaut” — tot zover de tekst, die is gepubliceerd, en nu wordt daaraan toegevoegd — „propement dit et au delta du Rhin, de la Meuse et de l'Escaut occidental et Terneuzen . . .”.

Kijk, Mijnheer de President, dat gaat niet. Een gepubliceerd protocol, dat aan de Staten-Generaal ter controle van het Regeringsbeleid is voorgelegd, kan men niet met een akkoord — dit in de gedachtengang van de heer Van Oudenhoven — of met een instructie — dit in de gedachtengang van Minister Beyen — aan de Nederlandse leden van de Technische Scheldec commissie uitbreiden.

Nu kan de Minister het gevoerde beleid verdedigen door de vraag te stellen, of deze uitbreiding van de taak van de commissie, vergeleken met de omschrijving, zoals die in het protocol van januari 1948 is neergelegd, zo bijzonder groot is en of de getijden in de Schelde niet door het Deltaplan kunnen worden beïnvloed. Voor dat alles heb ik oog, maar de methode, die de Regering heeft gevolgd, nl. deze, dat de Regering bij monde van Minister Luns op een zeer nadrukkelijke vraag mijnerzijds „Hoe staat het met een akkoord, dat zou zijn afgesloten op 14 oktober 1949” mij verwijst naar een akkoord, dat is gepubliceerd en dat betrekking heeft op het protocol, dat eind januari 1948 is afgesloten, vind ik onjuist. Daardoor is ons een verkeerde voorstelling van de gang van zaken gegeven. Daartegen maak ik als Parlements lid bezwaar. Ik veronderstel bij Minister Luns geen kwade trouw. Ik zie hierin wel een te grote luchtigheid van de kant van de Minister, waarmee hij de opmerkingen in mijn redevoering, die door mij zorgvuldig was voorbereid, heeft beantwoord. Daarom ben ik blij, dat de geachte afgevaardigde de heer Gerretson mij door zijn interpellatie in de gelegenheid heeft gesteld, dit in het licht te stellen.

Wat de Minister verder heeft medegedeeld over de brief, die in 1953 of 1954 aan de Belgische Regering is gezonden ter vaststelling van het oogmerk, waarmee de Regering het Deltaplan heeft opgesteld, is voor mij irrelevant. De zaak, waarover wij praten, betreft een uitbreiding van de taak van de Technische Deltacommissie, vóórdat de overstromingen in Zeeland hadden plaatsgevonden; het heeft betrekking op de vraag of het hier gaat om, wat de Belgische Regering noemt, een akkoord, of om, wat Minister Beyen noemt „een instructie aan ambtenaren”. Daar ligt de hoofdzaak. Dat men aan het gewijzigde protocol heeft vastgeknoopt een bestudering met betrekking tot het Deltaplan, begrijp ik.

Nu heeft de geachte afgevaardigde de heer Gerretson zo juist gezegd: Het is mij er alleen om te doen, de overeenkomst op tafel te krijgen. Overeenkomst of geen overeenkomst, Mijnheer

Molenaar e. a.

de President, ik weet langzamerhand wel waarom het gaat, maar daar gaat het mij niet om. Ik stel er in de eerste plaats prijs op, duidelijk te stellen, en daar gaat het mij om, dat, toen ik hier deze zaak ten vorigen jare ter sprake bracht, ik hier gedeeltelijk door een niet te verdedigen onnauwkeurigheid verkeerd ben ingelicht. In de tweede plaats stel ik vast, dat wij nu een uiteenzetting hebben gekregen van Minister Beyen, die aansluit aan datgene, wat ik reeds ten vorige jare uit Belgische couranten heb moeten halen. Minister Luns heeft toen de gelegenheid gehad, mede te delen, wat de Minister van Buitenlandse Zaken ons vandaag heeft verteld. Hij had dit toen kunnen doen in antwoord op een vraag, die mijnerzijds was gesteld. Dit was niet zo maar een losse vraag, maar een vraag, die, zoals ik reeds heb gesteld, gedocumenteerd naar voren werd gebracht. Hij heeft toen niet de inlichtingen gegeven, waarom ik had gevraagd.

Mijnheer de President! Ik wil in dit Parlement precies eender worden behandeld als de heer Grootjans, als hij de Belgische Minister Van Oudenhove interpeleert in het Belgische Parlement. De Kamer moet er op staan, dat in al dergelijke omstandigheden — ik heb nl. de indruk, dat de Minister van mening is, dat er niets te verheimelijken is — de Regering, als ter zake vragen in het Parlement worden gesteld, ons volledig op de hoogte stelt, zodat onnodige vrees, dat er meer zou zijn toegezegd dan in werkelijkheid het geval is, wordt voorkomen. Ik dank u.

De heer Sassen: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer Gerretson heeft destijds aan de Kamer verlot gevraagd om de Minister vragen te mogen stellen over een z.i. onjuist antwoord der Regering op een vraag uit de Kamer nopens een niet geheime, nochtans niet overgelegde overeenkomst, de Deltawateren betreffende.

Het is zeer wel mogelijk, dat de geachte afgevaardigde de heer Gerretson nog steeds van mening is, dat een z.i. onjuist antwoord door Minister Luns is gegeven en hij heeft daarvan ook blijk gegeven. In gelijke zin heeft zich geuit de geachte afgevaardigde de heer Molenaar, die van mening was, dat het antwoord, dat Minister Luns hem op zijn vraag heeft gegeven, blijk gaf van een niet te verdedigen onnauwkeurigheid en dat hij zich mitsdien verkeerd ingelicht acht.

Ik zou willen beginnen met te zeggen, dat ik de standpunten van deze beide geachte afgevaardigden niet deel in zover ik niet van mening ben, dat hier kan worden gesproken van een niet te verdedigen onnauwkeurigheid en van een verkeerd inlichten. Dat wil niet zeggen, dat ik niet van mening zou zijn, dat de interpellatie nut heeft gehad. Ik wil op de eerste plaats stellen, dat klaarblijkelijk de Regering onderscheid maakt tussen afspraken en akkoorden, tussen afspraken en overeenkomsten, tussen overeenkomsten, die op grond van artikel 60, lid 2, van de Grondwet zo spoedig mogelijk aan de Kamer moeten worden overgelegd, en afspraken, ten aanzien waarvan een dergelijke verplichting niet zou bestaan.

Ik moet op de tweede plaats opmerken, dat men dit in het oog moet houden bij het beoordelen van de vraag of niet sprake is van een niet te verdedigen onnauwkeurigheid en of hier sprake is van het geven van onjuiste inlichtingen.

Op de derde plaats moet ik er dan op wijzen, dat in het debat, waar het hier over gaat, gevraagd is naar het bestaan van een overeenkomst, waarvan dus een overlegging aan de Staten-Generaal dient te geschieden en dat in antwoord daarop is verwezen naar de overeenkomst, namelijk het protocol, waarbij deze Technische Deltacommissie is ingesteld.

De heer Molenaar: Ik heb gevraagd naar de afspraak van 14 oktober 1949.

De heer Sassen: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de *Handelingen* hier niet voor mij, maar wel de stencils, die ter sprake komen bij de interpellatie van de heer Gerretson. En dan neem ik aan, dat wat de geachte afgevaardigde de heer Molenaar op

Sassen

26 april 1955 in de Eerste Kamer heeft gezegd, daar juist is weergegeven. Hij heeft dan gezegd:

„Er is namelijk een afspraak, dat is mijns inziens een formele afspraak, gemaakt” enz.

Hij heeft vervolgens gevraagd:

„Is het een verdrag, dan hadden de Staten-Generaal het moeten goedkeuren; was de afspraak niet in de plechtige verdragsvorm gesloten, dan had de overeenkomst zo spoedig mogelijk aan de Staten-Generaal moeten zijn voorgelegd.”.

Wanneer men nu uitgaat van het standpunt, dat ook hier door Minister Beyen is verdedigd — maar dat ik niet als juist onderschrijf —, kan men niet beweren, dat Minister Luns een niet te verdedigen onnauwkeurigheid heeft begaan of enige geachte afgevaardigden verkeerd zou hebben ingelicht. Men moet zeggen: het protocol, waarbij de Technische Scheldecommissie is ingesteld, is aan de Kamer overgelegd — ik moet zeggen: met een nogal grote vertraging —, en daar wordt aan toegevoegd, dat Minister Luns in het verdere verloop van zijn antwoord heeft gezegd:

„In par. 17, onder II A ten tiende, van dit protocol erkennen de Ministers, dat onverwijld dient te worden overgegaan tot de behandeling van het vraagstuk van de onmiddellijke vorming van een Technische Scheldecommissie, welke zal worden belast met alle lopende en in de toekomst aan te vangen studies betreffende deze rivier.”.

Dit is dus het protocol. Dan gaat Minister Luns verder:

„De Technische Scheldecommissie is dus een zuivere studiecmissie” — dit is bevestigd door het antwoord, dat wij vandaag van Minister Beyen hebben gehoord —, „waarin gegevens worden uitgewisseld en gezamenlijke onderzoeken worden verricht. In deze commissie worden nu ook de z.g. Deltaplannen besproken.”.

Ik vestig uitdrukkelijk de aandacht op die laatste woorden: „In deze commissie worden NU OOK de z.g. Deltaplannen besproken”, want dit volgde niet uit het protocol. Men kan dus zeker niet zeggen, dat de Regering bij monde van de heer Luns zakelijk in gebreke is gebleven om de geachte afgevaardigde erop te wijzen, dat in die Technische Scheldecommissie nu ook de z.g. Deltaplannen worden besproken, met de toevoeging, dat het gesprek hierover zuiver informatief is.

Ik ontken dus, dat, als men van de stelling van de Minister uitgaat, men kan zeggen, dat hier een niet te verdedigen onnauwkeurigheid is begaan en dat men tot verkeerde inlichtingen is gekomen. Maar er is nog een andere vraag, namelijk of het uitgangspunt, waarvan de Regering bij haar antwoord uitging en waarvan zij nu blijkbaar ook uitgaat, het uitgangspunt, dat een onderscheid is te maken tussen afspraken, die niet zijn overeenkomsten, welke zo spoedig mogelijk aan de Staten-Generaal moeten worden overgelegd, en afspraken, die dat wel zijn, juist is. Hiervan ben ik tot mijn leedwezen niet overtuigd. Wij hebben gehoord, dat op grond van instructies, aan ambtenaren verstrekt, uitbreiding is gegeven aan een gepubliceerd en ook aan de Kamer overgelegd protocol, maar ik geloof, dat men in dit geval bezwaarlijk kan ontkennen, dat het hier gaat over een overeenkomst in de zin van artikel 60, omdat, indien, op welke wijze ook, aan de werkingssfeer van een overgelegd protocol uitbreiding wordt gegeven, dit een wijziging van die overeenkomst impliceert, die evenzeer als de overeenkomst zelf aan de Kamer moet worden overgelegd en eigenlijk aan haar goedkeuringsrecht is onderworpen. Dit klemt te meer, omdat, heb ik Minister Beyen goed begrepen, die uitbreiding, die uit kracht van instructies, aan ambtenaren verleend, aan een aan de Kamer overgelegd protocol werd gegeven, daarin gegeven is op grond van een afspraak tussen leden van de onderscheidene Regeringen. Nu wil men stellen, dat die afspraak niet zou zijn

Sassen e. a.

een overeenkomst, als bedoeld in het tweede lid van artikel 60 van de Grondwet. Ik moet tot mijn leedwezen zeggen, dat mij dit niet duidelijk is en dat dit mij ook niet duidelijk is geworden bij het licht van de reden, die Minister Beyen daarvoor heeft gegeven, dat nl. deze afspraak geen volkenrechtelijke verplichtingen met zich zou brengen.

Waarom brengt dit geen volkenrechtelijke verplichtingen met zich mee? Volkenrechtelijke verplichtingen ten aanzien van wat, zou ik willen vragen. Die Technische Scheldecommissie is een studiecmissie en zij is een studiecmissie gebleven, ook nadat aan het gepubliceerde en aan de Kamer overgelegde protocol op grond van de instructies, die dienangaande aan de ambtenaren zijn gegeven, uitbreiding is gegeven. Het blijft een studiecmissie. Dat deze studiecmissie de resultaten van haar studie mededeelt, vind ik op zich zelf niet alleen onredelijk, maar ik zou willen zeggen: wat moet een studiecmissie anders doen, wanneer zij moet of mag studeren, dan de resultaten van die studie mededelen?

De volkenrechtelijke verplichting, waarover het gaat, raakt dus niet de bevoegdheid van de Technische Scheldecommissie, die was en bleef een studiecmissie. Wel wordt de studie door die uitbreiding meer omvattend, en nu meen ik, dat de volkenrechtelijke verplichting deze is, dat men, eenmaal afgesproken hebbende het protocol op deze wijze uit te breiden, ook gehouden is dat te doen; dat dus inderdaad op de Nederlandse Regering de verplichting daartoe rust; dat zij zich daaraan nu niet meer eenzijdig kan onttrekken. Ook daarom ben ik van oordeel, dat wij hier wèl te maken hebben met een overeenkomst, als bedoeld in het tweede lid van artikel 60 van de Grondwet.

Indien wij — en dat is mijn laatste opmerking — de stelling van de Regering zouden aanvaarden, dat er naast overeenkomsten, als bedoeld in artikel 60 der Grondwet, en los daarvan, afspraken bestaan, die helemaal niet in dat kader van artikel 60 aan de Kamer behoeven te worden overgelegd, dan geloof ik, dat wij toch tot een niet ongevaarlijke uitholling van dat artikel 60 van de Grondwet zouden kunnen komen. Ik meen, dat het zeer noodzakelijk is, wanneer de Regering deze stelling toch ingang wil doen vinden, dat zij duidelijk maakt, waar volgens haar haarscherp de grens ligt tussen de overeenkomsten, die wèl onder dit Grondwetsartikel vallen, en de andere afspraken, die daar niet onder vallen en waarvan er dan een, de onderhavige, om de verwarring nog te vergroten, in de Belgische Kamer met een weidse benaming „Akkoord” wordt betiteld. Ik meen dus, dat het uitgangspunt zowel bij het antwoord op de vragen van hedenmiddag als bij het antwoord van Minister Luns in 1955 niet aanvaardbaar is, maar ik ben ook van mening, dat eenmaal, zoals de Regering deed, dat uitgangspunt wel aanvaardend, hetgeen in casu door mij niet geschiedt, men niet kan zeggen, dat Minister Luns een onjuist antwoord heeft gegeven. Dat heeft de geachte afgevaardigde de heer Gerretson ook niet beweerd. Hij heeft gezegd, dat het zijns inziens onjuist was.

De heer **Geugjes**: Mijnheer de Voorzitter! Uit het antwoord van de Minister blijkt, dat de overeenkomst van 14 oktober 1949 niet aan de Staten-Generaal is overgelegd. De Minister heeft zich daarbij beroepen op de brief, die de Minister-President gisteren heeft geschreven in verband met de vragen van de geachte afgevaardigde de heer Gerretson van 26 januari. In die brief van de Minister-President van gisteren gaat het echter over de afspraak betreffende een bereidverklaring tot onderhandelen en over de geest, waarin deze onderhandelingen zouden plaatsvinden. De overeenkomst van 14 oktober 1949 is geheel iets anders. Daarin wordt niet over een bereidverklaring tot onderhandelingen in de toekomst gesproken. Daar liggen de onderhandelingen niet in het verschiet, maar daar is reeds onderhandeld. Daar zijn reeds afspraken gemaakt. Daar is een akkoord getroffen. Dat is het woord — de heer Sassen wees er zoëven ook reeds op —, dat de Belgische Minister hiervoor heeft gebruikt. Ik wil herinneren aan het bekende

Geugjes e. a.

gedeelte uit de redevoering van de Belgische Minister van Openbare Werken, waarin deze Minister spreekt over bevoegdheden van de commissie. Dat is niet gering! Bevoegdheden! Dat is veel meer dan de geest, waarop de Minister-President zich in de brief van gisteren beroept. Dat noemt de Minister van Buitenlandse Zaken een afspraak betreffende de techniek van het onderhandelen. Het gaat echter niet om de techniek van het praten, maar om bevoegdheden. Ik kan dan ook niet anders dan tot de conclusie komen, dat op 14 oktober 1949 de Nederlandse Regering zich heeft gebonden op zeer belangrijke punten. En de Staten-Generaal dienen over de merites van die gebondenheid te worden ingelicht, en in zijn geheel, Mijnheer de Voorzitter.

De Minister tracht zich eruit te redden door te zeggen: wij, Regering, zijn van mening, dat het geen overeenkomst is.

Ik zou willen vragen, Mijnheer de Voorzitter, wat is daarvan het einde? Zo kan de Regering telkens opnieuw bij elke gelegenheid artikel 60 van de Grondwet ontvluchten, wanneer zij maar volhoudt, dat er van een overeenkomst geen sprake is, al is iedereen anders van mening, dat het wel een overeenkomst is, zelfs de partner, waarmede de Regering het akkoord heeft gesloten. Zo zet het eenzijdige inzicht van de Regering de gehele Grondwet op losse schroeven. Onze fractie vindt dit zeer gevaarlijk, vooral wanneer ik denk aan de discussies, die wij met de Minister van Buitenlandse Zaken hebben gehad over militaire overeenkomsten, die niet aan de Staten-Generaal zijn overgelegd, en wanneer ik denk aan de discussies, die wij hebben gehad over afspraken, die gemaakt zijn ten aanzien van de Amerikaanse troepen in ons land.

Naar mijn mening heeft prof. Gerretson een zeer sterk argument gebruikt. Hij heeft eraan herinnerd, dat Minister Luns in april van het vorige jaar het in deze Kamer heeft voorgesteld alsof de afspraak van 14 oktober 1949 in het *Tractatenblad* te vinden zou zijn en alsof er niets te verbergen was. Vandaag blijkt echter, dat de Regering van mening is, dat de Grondwet hierbuiten staat.

Mijnheer de Voorzitter! Gezien de grote belangrijkheid van deze kwesties, gezien de noodzaak om voor de rechten van de Staten-Generaal te waken, gezien de nadelen en gevaren, die er voor ons land kunnen voortspuiten uit overeenkomsten, die de Regering buiten de Staten-Generaal om aangaat, gezien dit alles, Mijnheer de Voorzitter, zou ik mij van harte willen aansluiten bij de woorden, die prof. Molenaar vroeger eens hierover heeft gezegd, nl. dat hij zich ten sterkste tegen onderonsjes op dit gebied verzet. Ik meen, dat de gehele Kamer zonder uitzondering zich daartegen dient te verzetten. Ik heb het woord genomen om van dit verzet, ook van onze fractie, tegen onderonsjes buiten de Staten-Generaal om en tegen het onjuist voorlichten van de Kamer te getuigen.

De heer **Algra**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne een tweetal vragen stellen aan de Minister en een korte opmerking maken. De eerste vraag komt voort uit een soort van onbehagen. Uit de stukken en de gedachtenwisseling is nu wel gebleken, dat in 1948 een overeenkomst is gesloten, die in het *Tractatenblad* is gepubliceerd, maar daarin is gepubliceerd in 1953. Nu intrigeert het mij, dat er, waar die publikatie in 1953 plaatshad, in 1949, dus vier jaar vroeger, al een uitbreiding aan de werking van die overeenkomst was gegeven. Daardoor kan ik niet van mij afzetten het gevoel — ik wil die vraag gaarne aan de Minister voorleggen —, dat de publikatie in 1953, hoewel formeel juist, zakelijk onvolledig was, zodat wij in 1953 bij het kennis nemen van wat in het *Tractatenblad* stond een onvolledig en daardoor onjuist beeld kregen van de situatie, zoals die er in 1949 reeds was.

De tweede vraag heeft betrekking op hetgeen de Minister nu omtrent brieven, nota's en instructies aan ambtenaren heeft medegedeeld. Deze mededelingen bedoelen ons ervan te overtuigen, dat er geen nieuw akkoord is gesloten, dat dezelfde weg moest gaan als het vorige. Ik zou daaraan alleen maar deze vraag willen verbinden. Is dit overzicht van de Minister niet in

Algra e. a.

duidelijke strijd met de formulering van de mededelingen, die in de Belgische Kamer zijn gedaan, staatsrechtelijk en zakelijk daarmee in strijd?

Ten slotte wil ik de opmerking maken, dat ook ik mij gaarne aansluit bij sommige sprekers, die mij zijn voorafgegaan, en dat ik het gevaarlijk vind, afgezien van de materie, die op het ogenblik aan de orde is — het betreft alleen een kwestie van studie —, wanneer de Regering op het standpunt zou staan, dat uitbreiding van de werking van enig akkoord zou kunnen plaatshebben door wisseling van brieven en het geven van een instructie zonder dat de Staten-Generaal daarvan op de hoogte zouden behoeven te worden gesteld. Wanneer dat het geval is, blijkt immers de mogelijkheid, dat wij op de hoogte komen van een tractaat betreffende punt *a*, terwijl men daarna vrijwillig en door middel van instructies en briefwisselingen dat tractaat ook van toepassing verklaart op de punten *b*, *c* en *d* ad libitum. Dat standpunt acht ik staatsrechtelijk onjuist. Daarom wil ik mij gaarne aansluiten bij opmerkingen, die te dien opzichte door vorige sprekers zijn gemaakt.

De heer **Wendelaar**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb er niet op gerekend mij in dit debat te zullen mengen, maar er is een punt, dat mijn aandacht heeft getrokken en dat nog niet ter sprake is gekomen en waarover ik toch gaarne de opinie van de Regering zou horen. Dat is nl. het volgende. Er wordt voortdurend gesproken over een protocol, dat aan de Staten-Generaal is voorgelegd door publikatie in het *Tractatenblad*. Nu is mijn vraag: Is een publikatie in het *Tractatenblad* een overleggen of voorleggen aan de Staten-Generaal? Het lijkt mij — maar zoals ik reeds zeide: ik heb deze kwestie niet van tevoren bestudeerd —, dat dit niet het geval is.

Er worden, om zo te zeggen, dagelijks dingen in *Tractatenbladen* gepubliceerd. Die *Tractatenbladen* vormen in een jaar tijd een grote stapel. Maar slechts omtrent een klein aantal tractaten ontvangen de Staten-Generaal brieven, waarin naar een *Tractatenblad* verwezen wordt. In zo'n geval kan men natuurlijk niet twifelen, dan is er inderdaad een overlegging aan de Staten-Generaal.

En nu wil ik de Minister vragen: Is het de Minister bekend, of er in dit geval, dus het geval van dit protocol, een brief is geweest aan de Staten-Generaal? En in het algemeen zou ik de Minister de vraag willen stellen: Is een simpele publikatie in het *Tractatenblad* — dus zonder brief aan de Staten-Generaal — een overleggen aan de Staten-Generaal?

De heer **Van 't Velde**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil slechts een heel korte opmerking maken. Ik wil nl. uiting geven aan mijn gevoelen, dat deze zaak wel verschrikkelijk wordt ongeblazen. Er wordt gezegd, dat de Regering of de Minister zonder Portefeuille de Kamer verkeerd zou hebben ingelicht of onjuist zou hebben voorlicht. Maar als ik goed lees, wat de Minister zonder Portefeuille hier heeft gezegd, dan wil het mij voorkomen, dat dit precies klopt met wat hier vandaag de Minister van Buitenlandse Zaken heeft gezegd. De zaak staat toch zo — zo lezen wij op blz. 7, onderaan, van het overzicht, dat wij van de geachte afgevaardigde de heer Gerretson hebben gekregen —, dat bij het protocol van januari 1948 is besloten tot de vorming van een Technische Scheldecommissie. Op de volgende bladzijde staat: In deze commissie worden nu ook zogenaamde Deltaplannen besproken. Mijnheer de Voorzitter! Dat klopt dus precies met hetgeen wij zoëven hebben gehoord. Die Technische Scheldecommissie is ingesteld bij het protocol van januari 1948 en later is besloten, dat in die Technische Scheldecommissie ook de Deltaplannen zouden worden besproken. Dit is blijkbaar een gevolg geweest van de afspraak van oktober 1949. Dan zie ik toch niet in, welke onjuistheid schuilt in de voorlichting, die de Minister zonder Portefeuille hier gegeven zou hebben. Er staat: In die commissie worden nu óók de zogenaamde Deltaplannen besproken.

De heer **Molenaar**: De wijziging van het protocol is vóór die tijd aangebracht.

In 't Veld e. a.

De heer **In 't Veld**: In ieder geval moet het bewijsmateriaal zodanig zijn, dat het overtuigend is, en dit bewijsmateriaal is helemaal niet overtuigend.

De heer **Moënaar**: Het bezwaar zat hierin, dat Minister Luns zei: De overeenkomst, waarover de heer Molenaar zich ongerust maakt, is de overeenkomst van januari 1948.

De heer **In 't Veld**: Mijnheer de Voorzitter! Dat blijkt niet uit wat wij hebben gekregen van de geachte afgevaardigde de heer Gerretson.

Ik moet zeggen, zoals het hier staat, is het mij volkomen duidelijk. Het zou nog duidelijker zijn geweest, wanneer de Minister zonder Portefeuille erbij had gezegd: In deze commissie zullen nu ook krachtens een afspraak van oktober 1949 de zogenaamde Deltaplannen worden besproken.

De heer **Algra**: In 1949 was het Deltaplan er nog niet.

De heer **In 't Veld**: Hoe kan de bespreking van het Deltaplan dan krachtens de afspraak van 1949 plaatshebben? Dit is allemaal met elkaar in strijd.

De heer **Diepenhorst**: Dat is het ook volkomen.

De heer **In 't Veld**: Mijnheer de Voorzitter! Naar mijn mening is het volkomen logisch. Wanneer er eenmaal een Technische Scheldec commissie is en men acht het gewenst, dat er gesproken wordt over de Deltaplannen en dat er gegevens worden uitgewisseld, dan gebeurt dit in diezelfde Scheldec commissie. Dat een dergelijke afspraak zou moeten worden aangemerkt als een overeenkomst in de zin van artikel 60 van de Grondwet, kan ik onmogelijk inzien.

De heer **Beven**, Minister van Buitenlandse Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal uit de aard der zaak de opmerkingen van de heer Molenaar overbrengen aan mijn ambtgenoot zonder Portefeuille, die zeker aanleiding zal vinden, daarop terug te komen, indien het antwoord, dat ik hedenmiddag geef, hem niet volledig voorkomt. Het is altijd een moeilijke positie, te moeten antwoorden over hetgeen een ander gedaan heeft in het verleden. Ik wil toch wel met een enkel woord opkomen tegen de toon, waarin de heer Molenaar over het antwoord van mijn ambtgenoot heeft gesproken.

Wanneer ik de stukken lees, dan is het ergste, dat men daaruit kan afleiden, dat een zeker misverstand heeft bestaan tussen de formele vraag, die de heer Molenaar heeft gesteld, en het antwoord, dat Minister Luns daarop heeft gegeven. Een misverstand, Mijnheer de Voorzitter, dat ten dele zonder twijfel — zoals door een van de andere geachte afgevaardigden is opgemerkt — verklaard moet worden uit het feit van het verschillende uitgangspunt. Het maakt uiteraard verschil, of men ervan uitgaat, dat dit een afspraak, een overeenkomst is, die had moeten worden overgelegd, of dat men op het standpunt staat, dat het niet een zodanige overeenkomst is. En ik geloof niet, dat het billijk is, aan een bepaalde terminologie, die door een Belgische Minister daarover is gebruikt, enige betekenis te hechten. Het is al moeilijk genoeg voor Nederlandse Ministers om aan de maatstaven van precieze formulering te voldoen, die door de heer Gerretson worden gesteld, maar wij kunnen werkelijk niet verlangen, dat de Belgische Ministers zich in hun uitlatingen zullen richten naar wat zij kunnen verwachten, dat de heer Gerretson aan hun Benelux-collega's in een later debat aan eisen zal stellen.

Nu is in dat bewuste debat, naar ik ook weer met voldoening van de heer Molenaar heb vernomen, door Minister Luns, wat de materie betreft, een volstrekt bevredigend en volledig antwoord gegeven. En wat nu betreft dit bepaalde punt, namelijk de gestelde vraag: Wat is dit voor een overeenkomst van 14 oktober 1949 en waarom is die niet overgelegd?, heeft

Minister Beyen

Minister Luns niet gezegd: Dit is een protocol, U kunt het daar en daar vinden. Minister Luns heeft gezegd:

„Ik zou nog een enkel woord willen wijden aan de aard van het overleg in de Technische Deltacommissie.

Ik wil erop wijzen, dat de tekst, die handelt over de bevoegdheden van de commissie, die de geachte afgevaardigde de heer Molenaar niet kent en waarover hij zijn verontrusting heeft uitgesproken, is neergelegd in het protocol van de besprekingen”, enz.

Het antwoord van Minister Luns heeft dus betrekking gehad op de aard van de Technische Deltacommissie. En hij eindigt dan ook met te zeggen, dat deze commissie een zuiver technische commissie is, waarin op het ogenblik ook de Deltaplannen worden besproken.

Mag ik daaraan toevoegen (en dit betreft het „misverstand”), dat, toen Minister Luns sprak van de tekst, „die de geachte afgevaardigde de heer Molenaar niet kent en waarover hij zijn verontrusting heeft uitgesproken”, het misverstand aan de kant van Minister Luns slechts is geweest, dat hij niet precies heeft begrepen wat de heer Molenaar hem heeft gevraagd. Noch de heer Molenaar, noch ik, noch iemand anders neemt aan, dat hij eenvoudig heeft willen zeggen: hij vraagt maar naar de overeenkomst van 14 oktober 1949, ik verwijs hem naar het protocol van 31 januari 1948.

Wat de materie zelf betreft, geloof ik, dat het verstandig is even voor te lezen wat in dat bewuste protocol staat. Als ik dit lees, kom ik inderdaad in dezelfde gedachtengang als de geachte afgevaardigde de heer In 't Veld, dat deze zaak wel heel erg is opgeblazen. Ik kom opnieuw tot de conclusie, dat, wat de materie betreft, afgezien van die ene zin, die op het misverstand slaat, het antwoord van Minister Luns de spijker op de kop heeft geslagen.

Op de vraag, waarom dit protocol zo laat is gepubliceerd, kan ik niet antwoorden. Eén van de redenen kan zijn, dat op het ogenblik, dat het protocol werd gepubliceerd, het *Tractatenblad* nog niet bestond. Ik wil er bovendien op wijzen, dat het de gewoonte is om, wanneer een overeenkomst aan de Staten-Generaal wordt medegedeeld, een brief aan de Staten-Generaal te schrijven met een verwijzing naar het *Tractatenblad*, waarin die overeenkomst is gepubliceerd.

Wat staat er nu in het protocol? Het protocol van de besprekingen, gehouden te Luxemburg op 29, 30 en 31 januari 1948 tussen de Ministers van België, Nederland en Luxemburg, luidt als volgt:

„De Ministers van de drie landen na kennisneming van de rapporten van de voorzitters van de drie Raden hebben overeenstemming bereikt omtrent de volgende punten.”.

Wij krijgen dan de punten 1, 2, enz. en dan komen wij ten slotte aan punt 10:

„De onmiddellijke vorming van een Technische Scheldec commissie, welke zal worden belast met alle lopende en in de toekomst aan te vangen studies betreffende deze rivier.”.

Er is dus een protocol, waarin staat: De Ministers zijn het met elkander erover eens geworden, dat zij een commissie zullen instellen en dat aan die commissie een opdracht wordt gegeven. Die opdracht is in het geheel niet bijzonder scherp geformuleerd. Die opdracht is zeker niet bedoeld als een staatsrechtelijke omlijning van wat die zuiver technische commissie zal doen en zal mogen doen.

Nu is in die vergadering van oktober 1949 van Belgische zijde blijkbaar voorgesteld deze bepaling niet eng te interpreteren. Men heeft toen voorgesteld een resolutie aan te nemen en daarin heeft men het woord „extension” opgenomen. Dit woord „extension” heeft de Nederlandse Regering in die vergadering niet geaccepteerd. Ik ben in die vergadering niet geweest — het was vóór mijn tijd als Minister — en bovendien geloof ik niet, dat dit direct op het gebied van

Minister Beyen

Buitenlandse Zaken ligt, maar wanneer ik dit achteraf lees, meen ik, dat men heeft gezegd: Dat woord „extension” kunnen wij niet gebruiken; wij zullen ons ook niet verplichten bepaalde dingen te doen, maar laten wij afspreken, dat de commissie — dit is alleszins redelijk en logisch — niet uitsluitend notitie neemt van de Schelde als zodanig, maar ook van de problemen, die rechtstreeks op de Schelde betrekking hebben. Ik moet zeggen, dat, als geachte afgevaardigden opmerken, dat de constitutionele rechten van de Staten-Generaal worden aangetast, als een dergelijke overeenkomst niet wordt overgelegd, ik dit uitermate aanvechtbaar vind. U zult het met mij eens zijn, Mijnheer de Voorzitter, dat dit niet de gelegenheid is om dit punt uit de doeken te doen, maar ik zou wèl willen aantekenen, dat de stelling van de geachte afgevaardigde de heer Molenaar: Dit is een taakomschrijving, die wel is overgelegd en die mag u niet veranderen, zeer aanvechtbaar is. Wanneer men onderling afspreekt, dat men die commissie een bepaalde zeer vage opdracht geeft en men later afspreekt, dat die afspraak op een bepaalde manier wordt opgevat, is het eleganter, wanneer dit ook aan de Kamer wordt medegedeeld, maar het gaat mij te ver, wanneer men zegt, dat de rechten van de Kamer worden aangetast, wanneer men dit niet mededeelt.

De heer **Molenaar**: Dat heb ik niet gesteld. Ik heb erkend, dat ik daarvoor begrip had, maar wat de Minister nu mededeelt, had op 28 april 1955 moeten zijn medegedeeld.

De heer **Beyen**, Minister van Buitenlandse Zaken: Ik wil daarlaten, of het verstandiger, beter of eleganter was geweest — dit kan ik op het ogenblik niet beoordelen — regelmatig hierover mededeling te doen. Ik wil nog eens zeggen: de mededelingen, die door Minister Luns naar aanleiding van de vraag van de geachte afgevaardigde de heer Molenaar zijn gedaan, zijn naar mijn mening materieel juist. Wanneer de Minister niet toevallig afwezig was geweest, zou hij hier hebben gestaan en zou hij na de opmerking, dat zijn antwoord niet bevredigend was, dat antwoord in bevredigende zin hebben aangevuld.

Ik zou dus a priori op het standpunt willen staan, dat men Minister Luns in dezen geen verwijt kan doen, maar voor zoverre dat wel is gedaan, zal ik hem dit zonder twijfel overbrengen. Veel belangrijker lijkt mij de vraag van het onderscheid tussen afspraken en overeenkomsten. Ik wil niet opnieuw komen met het woord van de geachte afgevaardigde de heer In 't Veld, „opblazen”, maar het gaat mij toch wel wat ver, als men uit hetgeen ik heb gezegd, zou afleiden, dat de Regering ook maar in de verste verte de bedoeling zou hebben haar stelling, dat er bepaalde afspraken tussen Regeringen kunnen zijn, die niet zijn te beschouwen als overeenkomsten, die onder artikel 60 vallen, te gebruiken om de constitutionele rechten van het Parlement uit te hollen. Men heeft ook in de Commissie-Van Eysinga altijd toegegeven, dat er tussen Regeringen bepaalde afspraken zijn, die niet als overeenkomsten zijn te beschouwen. Het is uitermate moeilijk uit te maken, waar de grens is te trekken en de Commissie-Van Eysinga heeft deze vraag ook niet opgelost. Het lijkt mij een zeer interessant onderwerp voor een debat in deze hoge vergadering en dat zal zeker een debat zijn, waarin de geachte afgevaardigde de heer Gerretson een leidende rol zal spelen, een debat met de Regering of de Minister-President, waar deze grens precies getrokken moet worden. Ik ben ervan overtuigd, dat men dan tot de conclusie zal komen, dat hiervoor geen vaste leidraad is te geven. Ik ben ervan overtuigd, dat, wanneer men tot de conclusie zou komen, dat hier misbruik aan de ene kant mogelijk is — de geachte afgevaardigde de heer Gerretson zal het met mij eens zijn, dat dit gevaar op meer gebieden zal kunnen bestaan —, men niet moet onderschatten het gevaar, dat, wanneer alle afspraken tussen Regeringen aan de Kamer moeten worden overgelegd, dit het samenwerken met andere Regeringen verhaast onmogelijk zou maken. Dit heeft niets te maken met geheime diplomatie. Het gehele verkeer en samenleven met

Minister Beyen e. a.

andere landen bestaat in het maken van afspraken. Natuurlijk spreken wij af, dat wij dit of dat doen; dat zijn geen afspraken, die te beschouwen zijn als overeenkomsten. De kern van de zaak is, of er een volkenrechtelijke verplichting wordt aangegaan. Nu zegt men: hier zijn volkenrechtelijke verplichtingen aangegaan met betrekking tot de bevoegdheid van de Technische Scheldec commissie. Ik geloof niet, dat dit juist is; ik geloof, dat niet verder is gegaan dan de werkwijze van deze commissie op een bepaalde manier omschrijven. Ik heb aangehaald de manier, waarop de kwestie van het Deltaplan is behandeld, om aan te tonen, dat bij de toepassing van de afspraak van 14 oktober 1949 niemand sprak van verplichtingen, maar dat er een eenzijdige bereidwilligheidsverklaring van Nederlandse zijde is afgegeven om aan bepaalde eisen te voldoen. Ik geloof dan ook, dat het bij die afspraak niet gaat om een overeenkomst, die overgelegd moest worden. Ik meen ook, dat in het standpunt, zoals ik het heb uiteengezet, geen gevaar behoeft te worden gezien voor de rechten van het Parlement.

De geachte afgevaardigde de heer Algra heeft gevraagd: waarom is het protocol zo laat gepubliceerd? Ik zal dat nog moeten nagaan; ik meen, dat het samenhangt met het niet bestaan van het *Tractatenblad*. Er is een rapport, waarin al die afspraken zijn overgelegd en dat aan de Kamer is toegezonden. Ik kan echter niet precies zeggen, waarom dat moment zo laat is gekozen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil niet eindigen, voordat ik op twee opmerkingen, die hier zijn gemaakt, nog met een enkel woord heb gereageerd.

De geachte afgevaardigde de heer Geugjes heeft zich veroorloofd te zeggen, dat de Regering poogt zich ergens uit te redden. Ik wil niet verder gaan dan te zeggen, dat dit een kwalificatie is, die ik niet accepteer. De Regering heeft een standpunt ingenomen, dat juist is, en dan liet het niet op de weg van de geachte afgevaardigde de heer Geugjes om te zeggen, dat wij dat standpunt innemen om ons ergens uit te redden. Wij hebben niet het gevoel, dat wij ons ergens behoeven uit te redden.

Belangrijker is, dat de geachte afgevaardigde de heer Gerretson zich opnieuw de uitdrukking heeft veroorloofd over het Departement van Buitenlandse Zaken, dat dit zou zijn een Augiasstal. Ik wil niet met hem in debat treden over de verdiensten van het Departement van Buitenlandse Zaken, maar ik kan wel zeggen, dat zijn kwalificatie Augiasstal, die ook niet gebaseerd is op een bijzondere kennis zijnerzijds van de werkwijze van het Departement, een kwalificatie is, die volkomen en volledig ongerechtvaardigd is en dat zij een volstrekt ongerechtvaardigde belediging inhoudt voor de ambtenaren, die aan het Departement van Buitenlandse Zaken met de grootst mogelijke toewijding en ijver hun taak vervullen.

De heer **Gerretson**: Mijnheer de Voorzitter! De theorie, die de Minister-President en ook de Minister van Buitenlandse Zaken verkondigen, is nl., dat de Regering eigenmachtig mag uitmaken, welke overeenkomsten met vreemde Mogendheden al of niet aan de goedkeuring van de Staten-Generaal worden onderworpen. Wat een overeenkomst is in de zin van artikel 60 van de Grondwet, wordt niet uitgemaakt en behoort niet te worden uitgemaakt door welke Minister dan ook. Dit behoort te worden getoetst aan het positieve tractatenrecht. Het is de wilsovereenstemming, die een overeenkomst maakt; welke vorm zij heeft, afspraak, protocol of verklaring, doet niets ter zake. Ik zal de Minister-President en de Minister van Buitenlandse Zaken met genoeg in een zaterdag artikel in „de Telegraaf” bekogelen met een kleine selectie citaten uit het positieve tractatenrecht, zoals dat ook door het Departement van de Minister wordt toegepast.

Nog iets! De heer Sassen heeft gezegd — en ik eer hem daarvoor, ik vind het prijzenswaardig, wanneer men opkomt voor een politieke vriend en partijgenoot —, dat het antwoord van de Minister zonder Portefeuille toch niet onjuist was. Ook

Gerretson

ik reken mij, schoon geen partijgenoot, tot de politieke vrienden, zij het uit de verte, van die bewindsman: ik behoor tot een Regeringspartij, doch het spijt mij te moeten herhalen, dat zijn inlichting aan de Kamer objectief zo onjuist is geweest als een inlichting maar onjuist zijn kan. Hij heeft gezegd, dat de tekst van de overeenkomst van 14 oktober 1949 is neergelegd in het protocol van 1953 en dat is een positieve onjuistheid. De tekst staat er niet in. Het is niet zo, dat de overeenkomst van 1949 pas is gepubliceerd in 1953. Zij is helemaal niet gepubliceerd, zij wordt voor ons nog steeds verheimelijkt.

Het ander verwijt moet de Minister zonder Portefeuille treffen. Tegenover de heer Molenaar heeft hij het doen voorkomen, alsof de afspraak van 14 oktober 1949 wel een overeenkomst is, want zij is gepubliceerd in het *Tractatenblad* en daarin worden volgens straks genoemd Koninklijk besluit alleen gepubliceerd volkenrechtelijke verdragen en overeenkomsten en wij zijn het erover eens, dat ook wijzigingen daarvan onder artikel 60 der Grondwet vallen. Wordt er nu op gewezen, dat de afspraak dus alsnog moet worden medegedeeld, dan maakt de Regering een volte face en zegt: Het is geen overeenkomst, maar een afspraak, die niet onder artikel 60 valt. Dat is wat ik bestrijd. Ik wens mij daar niet bij neer te leggen. Uit zulk een volte face blijkt, dat het Departement van Buitenlandse Zaken onbetrouwbaar is.

Voorts wil ik de geachte afgevaardigde de heer Molenaar op het volgende opmerkelijk maken. De geachte afgevaardigde heeft op 26 april 1955 in deze Kamer gezegd:

(De) „bevoegdheden” (van de Technische Scheldecommissie) „bepalen zich niet alleen tot het voor kennisneming in ontvangst nemen van b.v. de werkzaamheden der Deltacommissie, gelijk men misschien, het eindverslag lezend, aanvankelijk zou denken, neen, die Scheldecommissie heeft over het Drie-eilandenplan ook adviezen uitgebracht en Nederland heeft naar aanleiding daarvan wijziging in de plannen gebracht.” (*Handelingen Eerste Kamer*, zitting 1954—1955, blz. 474),

wat de geachte afgevaardigde bewees met een citaat uit het Kamerverslag van de „Lloyd Anversois” van 30 maart 1955. De opmerking over het eindverslag berust echter op een vergissing: ik had het belangrijke door de geachte afgevaardigde in het licht gestelde feit opzettelijk ook in het verslag doen opnemen:

„Voor wat het Drie-eilandenplan aangaat, zijn na Belgische adviezen wijzigingen gebracht in de aanvankelijke plannen.”.

Het door de geachte afgevaardigde medegedeelde Frans citaat is een krantenverslag, dat niet altoos geheel betrouwbaar is. Ik deel daarom, als basis voor de verdere discussie, ook nog de letterlijke Nederlandse tekst mede van de verklaring van Minister Van Oudenhove, zoals die in de Belgische *Handelingen* van 29 maart voorkomt; men zal bij vergelijking zien, dat het krantenbericht ditmaal volkomen juist is geweest:

„Ingaande op het advies van de technici van mijn Bestuur der Waterwegen, hebben de Nederlandse deskundigen in hun aanvankelijke plannen reeds een wijziging aangebracht. Het Nederlandse plan voorziet een sluis in de afsluiting van de Zandkreek. De afmetingen van deze sluis gaven slechts de doorvaartmogelijkheden voor kleine binnenschepen. Dit bleek een gevaar in te houden voor onze scheepvaartverbindingen met de Rijn, indien, om de een of andere reden, de vaart langs het kanaal van Hansweert naar Wemeldinge zou gestremd worden. De Nederlanders hebben hun mening herzien en de huidige voorziene afmetingen stemmen overeen met die van de sluisen in het kanaal van Vlissingen naar Veere.”.

Wat nu het belangrijke is — ik zal hierop terugkomen bij de behandeling van de begroting van Algemene Zaken —, is, dat hier, onder de dekmantel van waterstaatkundige besprekingen, op uitermate gewichtige politieke kwesties wordt ge-

Gerretson e. a.

prejudiceerd, nl. op het al dan niet voortbestaan van het servituut op de tussenvateren. Ik zal nog een ander voorbeeld geven van belangrijke ontwikkelingen, waarvan de kennis aan de Staten-Generaal wordt onthouden. Weten de heren b.v., dat er reeds sedert jaar en dag over de waterwegen onderhandeld wordt door . . . een speciaal daartoe gecreëerd Banelux-orgaan, een tweede nu „onderhandelingscommissie” ad hoc Van Cauwelaert-Steenbergen? Wanneer dan ook een Belgische senator, die is aangehaald door de heer Van der Goes van Naters in de Tweede Kamer, zegt: Wij begrijpen die bewering van de Nederlandse Regering niet, nl. dat er binnenkort onderhandelingen op ministerieel niveau zullen aanvangen, want zij zijn al lang aan de gang, heeft hij gelijk. Er worden nl. door een ministeriële commissie sedert jaren onderhandelingen gevoerd. Ik zal de zaak verder uiteenzetten bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken. Wij worden voortdurend niet ingelicht en achter onze rug nemen de heren allerbelangrijkste beslissingen. Ik weet zeer goed, wat ik zeg. Het grote gevaar van onderhandelen met België is, dat de Belgen op die punten precies zijn als de Indonesiërs: zij geven altijd aan datgene, wat onzerzijds wordt gedaan, een tegenovergestelde interpretatie, die het Plein dan maar onweersproken laat zwemmen: bron, natuurlijk, voor toekomstige geschillen. Ik zou een serie kunnen aanhalen van gezaghebbende uitspraken, waarbij het gezamenlijk bespreken van het Deltaplan in de Technische Scheldecommissie wordt beschouwd als een toegeven aan het Belgische standpunt, dat België's „consentement préalable” wordt vereist voor alle door Nederland te ondernemen werken in de Deltawateren, met inbegrip van het nationale, niet door enig volkenrechtelijk servituut belaste, deel — dus ook de monding — der Oosterschelde. Dit Belgische standpunt is in de 15 november 1955 gepubliceerde overeenkomst, in de vorm ener verklaring, geaccepteerd. Ik zal dit te zijner tijd ook bewijzen. Ik zal er nu verder het zwijgen toe doen; ik zet er voor vandaag een streep onder. Ik heb deze punten nu slechts even aangeerd om er later op terug te komen.

De Voorzitter: Het geachte lid heeft zoëven het woord „onbetrouwbaar” gebruikt met betrekking tot het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Dit woord heeft een onaangename klank. De geachte afgevaardigde bedoelde — naar ik aanneem — niet enige opzettelijke onbetrouwbaarheid; hij bedoelde alleen een judicium van een hoogleraar weer te geven?

De heer Gerretson: Mijnheer de Voorzitter! Als men over dit woord is gevallen, doet mij dit leed. Ik bedoel hiermee, dat de inlichtingen en gegevens van het Departement van Buitenlandse Zaken niet altijd in overeenstemming zijn met de feiten.

De beraadslaging wordt gesloten.

De Voorzitter: Ik zeg de heer Minister van Buitenlandse Zaken dank voor de verstrekte inlichtingen.

Hierbij kan ik niet nalaten erop te wijzen, dat ook ik het betreurt, dat de Minister zonder Portefeuille geen mogelijkheid heeft gezien om rekening te houden met het feit, dat deze interpellatie op heden was bepaald. Ik meen, dat de Kamer mag verwachten, daar deze Kamer hoofdzakelijk op dinsdag vergadert, dat door de Regering bij het maken van haar plannen met de vergaderingen van dinsdag van deze Kamer volledig rekening wordt gehouden.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van hoofdstuk III der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955 (4153)**.

Dit wetsontwerp wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.